

גֵּאוֹנוֹת וְרַע לֹא יִשְׁכְּנוּ יַחְדָּו?

1. א. פושקין (י"ש) מוצרט וסליירי

מוצרט: כן, בומרֶשֶׁה הָיָה אֶז מִדִּידִיד... אַגָּב, אֶמֶת, סֶלְגֵרִי, שְׁבוּמֶרֶשֶׁה הָרַעִיל אֵינָה בְּחוּר?

סליירי: אֵינִי סָבוּר: זֶה אֵישׁ קָלִיל מְדִי לְמִשְׁימָה כְּזֹאת.

מוצרט: הֲלֹא גָאוֹן הוּא, כְּמוֹדָ וְכְמוֹנִי. גֵּאוֹנוֹת וְרַע לֹב הֵן לֹא יְדוּרוּ יַחַד.

סליירי: אֶתָּה סָבוּר? (מטפֵּטף את הרעל לכוסו של מוצרט) תִּשְׁתֶּה קֶצֶת.

מוצרט: רַע לִי קֶצֶת פְּתֹאוֹם, דְּבַר מָה מְכַבֵּד עָלַי. אֶלְדָּ לִישׁן. לְהִתְרַאוֹת!

סליירי: הָיָה שְׁלוֹם. תִּישָׁן לְנֶצַח מוֹצֶרְט... הָאֶמְנֶם צָדֵק, אֵינִי גָאוֹן? כִּי גֵּאוֹנוֹת וְרַע לֹא יִשְׁכְּנוּ יַחְדָּו?

לֹא, לֹא, טְעוֹת הֵינִי: וּבּוֹאוּנְרוֹטִי? מָה, אוֹיֵל זֶה שְׁקָר, דְּבַר אֶסְפָּסוֹף בְּלִי שְׁכָל שְׁרָכָל כִּי יוֹצֵר הִנְטִיקוֹן הָיָה רוֹצֵחַ?

2. ירוונג סטואון "חיי מיקאלאנג'לו"

לאחר כמה לילות, כשמצא גויה חדשה, חתך חיתוך קל בעור הפנים וקילף אוחו במספריו. מתחת לשכבת-השומן הדקה והצהובה גילה קרום גדול של רקמה שרירית אדומה שנימשכה ברציפות מן האוזן, סביב השפתים, אל האוזן השניה. עתה הבין לראשונה איך השרירים הללו יכולים להניע את הפנים לשם צחוק, חיוכים, דמעות, צער.

3. הפייטה של מיכלאנג'לו

(Pietà) זה פסל שיצר הפסל מיכלאנג'לו בואונרוטי, בשנת 1499. פסל זה הוא אחת מיצירותיו המפורסמות של מיכלאנג'לו. משמעות שם הפסל באיטלקית היא "רחמים... פסל הפייטה מוגן כיום על ידי קירות זכוכית. זאת לאחר שבשנת 1972 התפרץ למתחם הוותיקן אדם, שאחז בפטיש, ובהתקף טירוף תוך צעקות היכה בפסל ושבר חלק מפניו של ישו.

4. גינטר גראס (בגרמנית: Günter Grass; נולד ב-16 באוקטובר 1927) הוא סופר ומשורר גרמני וחתן פרס נובל לספרות. גרמני בעיר לִיבֶק שבצפון גרמניה. גראס היה חבר בתנועת הנוער "היטלר יוגנד". בנובמבר 1944, התגייס לוואפן אס אס. באפריל 2012 עורר סערה כאשר פרסם שיר פוליטי נגד מדיניותה של ממשלת ישראל בנוגע לתקיפת מתקני הגרעין באיראן בו מתח ביקורת חריפה על מדיניות של ישראל בכלל ועל פעילות ישראל נגד תוכנית הגרעין האיראנית בפרט. בעקבות פרסום השיר הכריז שר הפנים אלי ישי על גראס כאישיות בלתי רצויה ואסר על כניסתו לישראל...

5. גלית חומסקי. רעיון לעתון "בשבע"

אבל אני נאלצת להודות שהספר המשפיע שלי הוא דווקא 'תוף הפח' של גינטר גראס. גראס הוא לא משפיע ייצוגי במיוחד - לא רק שהוא גרמני ובזמן האחרון נחשף שגם היה פעיל אס-אס, הספר עצמו אינו מה שמוגדר במחוזותינו "נקי לגמרי". אבל זה ספר נהדר על בחירה וגורל, ואין לי מילים לתאר את הרושם שהוא הותיר עליי. זה היה אותו 'וואו' שבזמן האחרון כה קשה להשיג.

א. שמונה קבצים ורסז.

ישנן מחשבות כאלה, שאין שום רע וכיעור ושום טומאה ונסיגה ניכרת בהן, אבל בתוצאותיהן האחרונות מתגלה הארס הטמון בתוכן. ומי שאין רוחו מלא טהרה, הולך בזה אחר עיניו, ומתוך שרואה דרכי הגיונות נכונים, שאינם גם כן פוגעים בכל קודש לכאורה, הרי הוא נמשך אחריהם, אבל אחר כך, כשבאים המים הרעים בכל קרביו, לא יוכל לחוש כל כך את תוצאותיהם.

ב. שמונה קבצים ה רסז.

1. נכתם עון העמים שופכי הדמים, זדים מלכי אדמה וכל מרגיזי ארץ. לא יכופר לארץ לדם אשר שופך בה כי אם בדם שופכו, והכפרה מוכרחת לבוא, ביטול כללי לכל העמים התרבותיים של עכשיו, עם כל השקר והתרמית שלהם, עם כל זוהמתם הרעה וארסם הצפעוני.
2. כל התרבות המתהללת בצלצלי שקרים מוכרחת היא להכחד מן העולם, ותחתיה תקום מלכות עליונית קדישין... ואז תכחד התרבות ההווית בכל יסודותיה, ספרויותיה, תיאטריותיה וכל מכונותיה, וכל החקים אשר בהבל ועול יסודם, וכל נימוסי החיים הרעים והחטאים, כליל יחלפו, ונשגב ד' לבדו ביום ההוא.
3. הארג הרוחני והמעשי אשר בצביונו ההווי לא יכול לעצור, עם כל תפארת חכמתו, בעד שפך דמים רבים, ובעד חורבנו של עולם בצורה איומה כזאת, הרי הוא מוכיח על עצמו שהוא פסול מעקרו...
4. על כן חרב תחרב כל התרבות ההווית, ועל משואותיה יתכוון בנין העולם באמת ובדעת ד'. נכון יהיה הר בית ד' בראש ההרים ונשא מגבעות, ונהרו אליו כל הגוים.

האיש היה כבן

ארבעים ולו פנים גדולים סמוקים ונפוחים ליד הצואר. הפה היה פתוח, השפתים כחולות, ולובן העינים מלא כתמים אדומים. מבעד לשינים הצהובות יכול לראות את הלשון הסמוקה, התפוחה, שמילאה כמעט את כל חלל הפה.

הוא נגע בפני האיש. הלחיים היו כעיסה לא־אפויה. הוא אמר בלבו שזו שעת־כושר ללמוד את מבנה פני האדם. הוא גטל את הקטנה שבסכיניו וחתך בה מקו־השער ועד לגב האף. ניסה לקלוף את עור המצה, אך הדבר לא עלה בידו: העור היה מחובר אל העצם. הוא חתך מעל לכל גבה עד לקצה העין, פשט את העור מזוית העין וכלפי חוץ, והמשיך מן העין אל האוזן, ואחר־כך כלפי מטה, לאורך הלסת.

תוצאת השחתה זו היתה כה מחרידה למראה, עד שלא יכול להמשיך בעבודה. הוא הרים את התכריכים, כיסה את ראשו של האיש ופנה אל עצם החלצים והשרירים הסיביים של הירך הכבדה.

לאחר כמה לילות, כשמצא גויה חדשה, חתך חיתוך קל בעור הפנים וקילף אותו במספריו. מתחת לשכבת־השומן הדקה והצהובה גילה קרום גדול של רקמה שרירית אדומה, שנמשכה ברציפות מן האוזן, סביב השפתים, אל האוזן השניה. עתה הבין לראשונה איך השרירים הללו יכולים להניע את הפנים לשם צחוק, חיוכים, דמעות, צער.

מתחת לאלה היתה רקמה עבה יותר, שנמשכה מזוית הלסת ועד בסיס הגולגולת. הוא תחב את אצבעו תחת שכבה שניה זו, דחף את הרקמה דחיפה כלשהי וראה את הלסת נעה. הפעיל אותה כלפי מעלה וכלפי מטה בדומה לתנועת הלעיסה, ואחר־כך חיפש את השריר המניע את העפעף. הוא ביקש לראות את פנימו של חלל־העין כדי לדעת מה מניע אותו. כשניסה לתחוב את אצבעו פנימה הפעיל לחץ חזק מדי. גלגל־העין נמעך. ריר לבן נשפך על אצבעותיו והחלל נשאר ריק.

הוא נפנה לאחוריו, מוכת־חלחלה, ניגש אל פינה בכותל הסד ולחץ את מצחו אל צינתו, כשהוא כובש בחילתו במאבק גואש. כשחזר והתאושש שב אל הגופה, חתך את הרקמה מסביב לעין השניה ומצא את מקום חיבורה בתחתית החלל. אחר־כך תחב את אצבעו פנימה מעל לעין, הניע אותה לאט־לאט בפנים וקטף את העין. הוא סובב אותה בידו וניסה לגלות איך היא נעה. קירב את נרו והציץ לתוך הארובה הריקה. בתחתיתה ראה נקב שבעדו עלו חוטים אפורים, רכים ודמויי־רקמה. אל הגולגולת, נתחזר לו שעד שלא יסיר את החלק העליון של הגולגולת ויחשוף את המוח, לא יוכל לגלות איך העין רואה.

Давайте откроем полное собрание сочинений Александра Сергеевича Пушкина. Вот здесь имеется пояснение к непонятным словам Сальери: «...Сальери имеет в виду распространенную легенду, что Микеланджело Буонаротти убил своего натурщика, чтобы точнее передать предсмертные конвульсии Христа».

Да, во времена Пушкина эта легенда была весьма распространена. Вот, например, отрывок из «Писем русского путешественника» Н.М. Карамзина: «Показывая Микель-Анджелову картину Распятия Христова, рассказывают всегда, будто бы он, желая естественнее представить умирающего Спасителя, умертвил человека, который ему служит моделью, но анекдот сей совсем невероятен». Помимо книги Карамзина, литературоведы отыскали еще несколько источников, откуда мог почерпнуть Пушкин «сей анекдот». Это роман маркиза де Сада «Жюстина, или Злоключение добродетели», поэма де Мьера «Живопись» и «Распятие» А. Шамиссо, «История живописи в Италии» Стендаля.